

Üniversite eğitimi 3 yıl olsa kıyamet mi kopar?

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) 2025 itibarıyla “3 yıllık üniversite eğitimi / erken mezuniyet” modelini resmen destekleyen bir görüş benimsediğini açıkladı. YÖK Başkanı Erol Özvar’ın açıklamasına göre, eğer öğrenci “başarılı ve istekliyse”, lisans eğitimini 4 yıl yerine 3 yılda tamamlayabilme yolu açılıyor.

Bu model “zorunlu değil, seçenek” olarak planlanıyor; yani her öğrenci değil, yalnızca kriterleri karşılayan ve süreci istikrarlı götüren öğrenciler bu haktan faydalanacak. YÖK, müfredatın “hafifletileceğini” değil; “daha verimli, sadeleştirilmiş ve amaçları netleşmiş bir içerikle” aynı kazanımların sağlanacağını söylüyor. Ders sayısının azaltılması, kredi sistemi düzenlemesi, yaz okulu/üst ders alma gibi esnekliklerle bu modelin hayata geçeceği planlanıyor. Amaç olarak: eğitim sistemini “daha verimli, esnek, pratik deneyim ve araştırma- mayla erken buluştu- ran”, mezuniyet sonrası işgücüne geçişi hızlandıran, uluslararası standartlarla uyumlu bir

Prof. Dr. Michael KUYUCU

yükseköğretim sistemi kurgusu gösteriliyor.

NEDEN BÖYLE BİR KARAR ALINDI?

Bazı öğrencilerin tüm dersleri başarıyla ve zamanında geçmesi, gerektiğinde yaz okulunda ya da yaz döneminde üst sınıf dersleri alabilmesiyle eğitimini 3 yıllık bir süreçte tamamlayabilecek. Üniversite eğitiminin salt teorik bilgilerle değil, çağın gereksinimlerine göre “uygulama, proje, araştırma, iş dünyasıyla entegrasyon” gibi alanlarla yeniden tanımlanması ve bu sayede mezunların hem akademik hem de profesyonel hayata hazırlanması. Türkiye’nin yükseköğretim sistemini uluslararası örneklerle yaklaştırmak bir diğer hedef. Avrupa’da birçok ülkede lisans eğitiminin 3 yıl olduğu varsayılarak, YÖK bu yönde bir alternatif getirilmesi gerektiğini anladı ve bunu hayata geçirme kararı aldı.

KİMLER ÜÇ YILDA MEZUN OLABİLECEK?

YÖK, 3 yıllık sistemin her- kese açık ol- mayacağını net biçimde belirt-

ti. Gerekli şartlar şöyle:

- Öğrencinin genel not ortalamasının yeterli olması,
- Ders tekrarı yapmamış olması,
- Gerekli AKTS / kredi yükünü 3 yıl içinde tamamlayabilmesi,
- Ders planlarının uygun olması — yani programın yapısı ve içeriği bu esnek programa elverişli olmalı.
- Özellikle “teorik ağırlıklı” bölümlerin bu modelden daha çok yararlanabileceği, “uygulamalı, staj-laboratuvar yoğun” bölümlerde bu modelin sınırlı olabileceği ihtimali konuşuluyor.

YÖK, bu modelin “yakında” — önümüzdeki akademik dönemde — pilot ve gönüllü temelde başlayacağını duyurdu. Reform programı kapsamında “2026’dan itibaren” yaygınlaşabileceği ifade edildi.

Ne güzel ki YÖK artık “3 yıllık üniversite eğitimi” fikrini bir seçenek olarak ciddi biçimde sahiplendi. Bu başlangıçta “başarılı ve istekli öğrenciler için alternatif bir yol” olarak görülüyor. Hedef: Hem sistemi daha verimli hale getirmek hem mezunları iş hayatına daha hızlı hazırlamak, hem de uluslararası standartlarla uyumlu biçimde yeniden dizayn etmek.

KARŞI ÇIKANLAR DA VAR

Türkiye’de üniversite eğitiminin 3 yıla düşürülmesi fikri her günde- me geldiğinde adeta bir korku senaryosu yazılıyor. “Eğitim biter”, “kalite düşer”, “gençler yüzeysel yetişir” gibi düşünceler havada uçuşuyor. Oysa belki de alışkanlıklarımızı değil, cesaretimizi sorgulamamız gereken bir noktadayız. Çünkü dünya değişiyor ve eğitim de bu değişime ayak uydurmak zorunda.

Artık bilgiye ulaşmak eskisi kadar zor değil. Eskiden üniversiteler bilginin tek kaynağıydı; bugün internet, yapay zekâ, çevrim içi kütüphaneler ve açık ders platformlarıyla bilgi birkaç tık uzağımızda. Bugün üniversitelerin hepsi kötü bir Google olmuş durumda. Verdikleri bilgilerin kat ve katı Google’da veya Amazon’dan alacağınız kitaplarda var. Böyle bir dünyada “4 yıl boyunca aynı kalıpta eğitim” ne kadar güncel bir model? Belki de süreyi kısaltmak, sistemi zayıflatmak değil; aksine daha dinamik hale

getirmek anlamına geliyor.

Üniversite eğitiminin 3 yıla düşmesi demek, eğitimin kalitesinden mutlaka taviz verileceği anlamına gelmiyor. Doğru planlanmış bir müfredatla, gereksiz tekrarların ayıklandığı, teorinin uygulamayla iç içe geçtiği bir modelle 3 yıl oldukça yeterli olabilir. Bugün birçok bölümde derslerin bir kısmı yıllardır değiştirilmeden tekrar ediliyor. Oysa modern bir revizyonla içerik yoğunlaştırılabilir, daha verimli hale getirilebilir.

Bir de gençlerin ruh halini düşünelim. Türkiye’de milyonlarca genç 22–23 yaşına kadar yalnızca “öğrenci” kimliğiyle hayata hazırlanıyor. Oysa hayat ertelenmiyor. Üç yılda mezun olmak demek, gençlerin hayata bir yıl daha erken dokunması demek. Daha erken iş deneyimi, daha erken girişimcilik, daha erken üretim. Bu bir kayıp değil aksine çok ciddi bir kazanç.

Erol Özvar

Bu model ayrıca ekonomik açıdan da oldukça rasyonel. Aileler için bir yıllık ekstra üniversite masrafı ciddi bir yük. Barınma, ulaşım, yemek, kitap derken büyük bir maliyet ortaya çıkıyor. Aynı durum devlet bütçesi için de geçerli. Bu kaynakların bir kısmı laboratuvarlara, araştırmaya ve nitelikli akademik kadrolara aktarılabilir. Yani “süre azalınca kalite düşer” değil, tam tersine “doğru kullanılırsa kalite artar” denklemi kurulabilir.

Elbette her bölüm için aynı model uygun olmayabilir. Tıp, diş hekimliği, mühendislik gibi ağır uygulamaya gerektiren alanlarda daha farklı hibrit sistemler geliştirilebilir. Ancak sosyal bilimler, iletişim, işletme, iktisat gibi alanlarda 3 yıllık güçlü bir lisans eğitimi neden mümkün olmasın?

Üç yıllık üniversite eğitimine karşı olanların endişe ve korkusu nedir? Belki de onların korkuları üç yılın yetersizliği değil; değişime karşı olan korkulardır. Türkiye’de ne zaman reform denilse “kaybetmek” odaklı düşünülür. Oysa bu model doğru uygulanırsa gençler kazanır, aileler kazanır, ülke kazanır. Kısaca kimse bir şey kaybetmez. Şu soruyu sormanın zamanı gelmedi bence: “4 yıllık üniversite eğitimi çok mu kutsal yoksa biz onu yıllardır sadece alışkanlık olduğu için mi savunuyoruz?” Belki de üniversiteyi kısaltmak değil, üniversiteyi yeniden tanım-

lamak asıl ihtiyacımız olan şeydir.

Bu konuda genel olarak baktığımızda gerek aileler gerekse gençler üniversite eğitiminin üç yıla düşmesini istiyor. Elbette karşı görüşler de var. Bu iki tarafında görüşlerine şöyle bir göz atalım:

ÜÇ YILI SAVUNAN GÖRÜŞLER

1. Öğrencilerin Daha Hızlı İş Hayatına Atılması

Destekleyenlere göre 3 yıllık lisans eğitimi gençlerin daha erken yaşta iş gücüne katılmasını sağlar. Kariyer başlangıcını öne çeker ve ekonomik bağımsızlığı hızlandırır.

2. Avrupa ile Uyum Sağlama Fikri

Bazı görüşler, Avrupa’daki bazı ülkelerde daha kısa sürede tamamlanan lisans programlarını örnek gösteriyor. Bu görüşe göre: Bologna Süreci çerçevesinde programlar daha esnek hale gelebilir. Kredi temelli bir sistemle 3 yılda yeterli akademik yetkinlik kazandırılabilir.

3. Aile ve Devlet Yükünün Azalması

Eğitim süresinin kısalması, ailelerin eğitim masraflarını düşürebilir. Devletin barınma, burs, yurt ve destek yükü azalır. Yani bir başka deyişle zaman tasarrufunun yanı sıra bütçesel anlamda da tüm taraflar tasarruf edebilir.

3 YILA KARŞI OLAN GÖRÜŞLER

1. Eğitim Kalitesinin Düşme Riski

En çok dile getirilen kaygı, dört yılda verilen bilimsel ve mesleki eğitimin 3 yıla sıkıştırılması, derslerin yüzeyselleşmesine yol açabilir. Özellikle mühendislik, tıp benzeri uygulamalı bölümler için yetersiz kalacağını düşünenler var.

2. Akademik Olgunlaşma Süresinin Kısalması

Üniversite sadece meslek eğitimi değil; eleştirel düşünme, araştırma kültürü ve sosyal gelişim alanıdır. Üç yıl bu gelişim süreci için yetersiz görülebilir.

3. Diplomanın Uluslararası Tanınırlığı

Türkiye’deki üç yıllık diplomaların bazı ülkelerde yeterince denk sayılabileceği endişesine sahip olanlar da var. Akademik hareketlilik (yüksek lisans, yurtdışı kariyer) açısından da sorun doğuracağını savunanlar var.

Bu konuda daha dengeli düşünenlerin de sayısı oldukça fazla. Üç yıllık üniversite eğitiminin imkânsız olmadığını savunanlar teorik ağırlıklı bölümlerin eğitimlerinin dört yıldan üç yıla düşürülebileceğini savunurken uygulamalı, laboratuvar ve stajı yoğun olan bölümlerin dört yıl eğitime devam edebileceğini savunuyor.

Ben üç yıllık üniversite eğitimini şiddetle savunanlardanım. Uzun ders süreleri, gereksiz teorik bilgiler ve internette bulunabilecek bilgilerin derslerde sunulması tek kelime ile zaman kaybı. Bilginin analiz edilmesi, bilginin kullanılması gerekirken biz hala öğrencilere bilgi öğretme derdindeyiz. Bu bilgileri öğrenciler sınavlara kadar ezberliyor sonra da unutuyor. Oysa bu bilgilerin uygulamasını öğretsek çok daha yüksek verim alınacak. Öğrenciye sayfalar dolusu teorik bilgi vermek yerine güncel ve günümüz dünyasında kullanılabileceği kadar teorik bilgi verilse ve daha çok o bilgiyi nasıl kullanacağına odaklansa eğitim iki yılda bile hallolur. Detaylı teorik bilgiler lisans düzeyinde değil doktora düzeyinde verilmeli. Lisans düzeyinde verilecek bilgilerin hem sektörel hem de akademik düzeyde olması ve dünyada kullanacak seviyede olması gerekir. Bir başka deyişle bu eğitim işe yaralı sınavlar için ezberlenen ve sınavlardan sonra unutilan boş bilgiler olmamalı.

